

EDUSKUNNAN VASTAUS 93/2004 vp

Hallituksen esitys laeiksi asianajajista annetun lain ja valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laeiksi asianajajista annetun lain ja valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 54/2004 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 5/2004 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

asianajajista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan asianajajista 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun lain (496/1958) 6 a §, sellaisena kuin se on laeissa 197/1992 ja 1249/1999,
muutetaan 2, 6, 7, 9 ja 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 10 § laeissa 197/1992 ja 1249/1999, 7 § osaksi viimeksi mainituissa laeissa sekä 9 § laissa 458/1999 ja mainitussa laissa 1249/1999, sekä
lisätään lakiin uusi 7 a—7 j § seuraavasti:

2 §

Asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava ainakin:

- 1) yhdistyksen nimi;
- 2) se maassa oleva kunta, joka on yhdistyksen kotipaikka;
- 3) yhdistyksen tarkoitus;
- 4) mitä maksuja jäsen on velvollinen suorittamaan ja miten ne määrätään;
- 5) miten yhdistyksen hallitus järjestetään ja kuinka pitkäksi ajaksi se valitaan;
- 6) milloin yhdistyksen tilit päätetään ja miten tilien ja hallinnon tarkastus toimitetaan;

7) millä tavoin valtuuskunta valitaan ja sen toiminta muuten järjestetään sekä milloin valtuuskunnan varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään;

8) millä tavoin tiedonannot yhdistyksen jäsenille toimitetaan;

9) miten yhdistyksen säännöt hyväksytään; sekä

10) miten yhdistyksen varat on käytettävä, jos yhdistys purkautuu tai lakkautetaan.

Yhdistyksen sääntöihin voidaan ottaa myös muita yhdistystä ja sen jäseniä koskevia yhdis-

tyksen toiminnan kannalta välttämättömiä määräyksiä.

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset, niiden tultua yhdistyksen säännöissä määrättyllä tavalla hyväksytyiksi, vahvistetaan oikeusministeriön päätöksellä ja julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

6 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Ratkaistessaan asianajajayhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita hallituksen jäsenet toimivat virkavastuulla.

Oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille 7 c §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa. Oikeuskanslerilla on myös oikeus vaatia asianajajayhdistyksen hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa kohtaan, jos hän katsoo, ettei tällä ole oikeutta olla asianajajana. Asianajajayhdistyksen hallitus ja asianajaja ovat velvolliset antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen hänelle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten.

7 §

Asianajajayhdistyksen valvontalautakunta (*valvontalautakunta*) käsittelee ja ratkaisee 7 c §:ssä tarkoitetut valvonta-asiat ja antaa suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 7 e §:ssä tarkoitetusta palkkioridasta.

Jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menettelleen 5 §:n 1 momentin vastaisesti, on valvontalautakunnan määrättävä hänelle *kurinpidollinen seuraamus*, joita ovat asianajajayhdistyksen jäsenyydestä erottaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, on hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä tai 3 momentissa tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos asianajaja tekee teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa.

Seuraamusmaksu, joka suoritetaan asianajajayhdistykselle, on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa ja sitä määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelyynsä.

Valvontalautakunta voi määrätä erottamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

Vastaavin edellytyksin kuin asianajaja on erotettava yhdistyksestä, on EU-luetteloon merkitty asianajaja poistettava EU-luettelosta.

7 a §

Valvontalautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja sekä kahdeksan muuta jäsentä ja viimeksi mainittujen henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan sekä viiden muun jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen

kandidaatin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Valvontalautakunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee valvontalautakunnan puheenjohtajan sekä asianajajakuntaan kuuluvat jäsenet ja heidän varajäsenensä. Valtioneuvosto nimittää asianajajakuntaan kuulumattomat valvontalautakunnan jäsenet ja heidän varajäsenensä oikeusministeriön esityksestä ministeriön saatua ehdokaiden kelpoisuudesta tehtävään asianajajayhdistyksen puoltavan lausunnon. Lausuntopyynnössä on esitettävä ehdokkaita kaksi kertaa niin paljon kuin on nimitettäviä.

Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, jonka he valvonta-asiaa tai palkkiorita-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

7 b §

Valvontalautakunta voi toimia kolmena jaostona. Jaostojen kokoonpanon määrää valvontalautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäsenenä kaksi asianajajaa ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimivat valvontalautakunnan puheenjohtaja ja valvontalautakunnan vuosittain keskuudestaan valitsevat kaksi varapuheenjohtajaa. Palkkiorita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Asiat käsitellään valvontalautakunnan jaostoissa tai valvontalautakunnan täysistunnossa. Valvontalautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kuusi muuta jäsentä on saapuvilla. Valvontalautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

Jos erimielisyyttä ilmenee, asia päätetään äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa. Valvonta-asiaa käsiteltäessä noudatetaan kuitenkin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain

(689/1997) 10 luvussa säädettyä äänestysmenettelyä.

7 c §

Valvonta-asia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Jos kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, kantelijaa on määrääjässä kehotettava korjaamaan puute. Kantelijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin kantelu on puutteellinen, ja että valvontalautakunta voi jättää kantelun tutkittavaksi ottamatta, jos kantelija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta. Valvontalautakunta ei ota tutkittavaksi aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua, ellei kantelussa ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.

Jos tapahtumista, joista kantelussa on kysymys, on kulunut enemmän kuin viisi vuotta, se voidaan jättää tutkittavaksi ottamatta.

7 d §

Valvonta-asiat käsitellään valvontalautakunnan jaostossa tai täysistunnossa. Täysistunnossa käsitellään valvontalautakunnan puheenjohtajan sen käsiteltäviksi määräämät tai jaostojen sille siirtämät asiat. Asianajajayhdistyksestä erottamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä päättää aina täysistunto.

Menettely valvonta-asiaa käsiteltäessä on kirjallinen. Asianajajayhdistyksestä voidaan kuitenkin erottaa tai seuraamusmaksu määrätä vain, jos asiassa on järjestetty suullinen käsittely. Valvontalautakunta tai jaosto voi muulloinkin järjestää suullisen käsittelyn. Asianajaja ja kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn.

Asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuuluksi ennen asian ratkaisua. Asianajajan tulee antaa häneltä pyydyt tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Kantelijalle on varattava tilaisuus lausua asianajajan antaman vas-

tauksen johdosta. Lautakunnan ja jaoston on muutoinkin huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi.

7 e §

Palkkioriita-asia tulee vireille, kun asianajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu asianajajayhdistyksen toimitukseen. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, hakijaa on määrääjässä kehotettava korjaamaan puute. Hakijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen, ja että valvontalautakunta voi jättää hakemuksen ottamatta käsiteltäväksi, jos hakija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta.

Palkkioriita-asioissa menettelyn asianosaisina ovat asianajaja ja se yhtiö, jonka lukuun hän on toiminut, ja hakija. Asianajajalle ja sille yhtiölle, jonka lukuun hän on toiminut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Hakijalle on varattava tilaisuus lausua asianajan ja yhtiön antaman vastauksen johdosta.

Palkkioriita-asia käsitellään valvontalautakunnan jaostossa, ja menettely on kirjallinen. Jaosto voi järjestää suullisen käsittelyn, johon asianosaiset on kutsuttava.

Suosituksia ei anneta, jos hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista on lain mukaan vanhentunut.

Suositus ei ole täytäntöönpanokelpoinen eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia.

7 f §

Jos sama palkkioriita on vireillä tuomioistuimessa ja valvontalautakunnassa ja asianajan asiakas ilmoittaa tästä tuomioistuimelle ennen vastaamistaan pääasiaan, on asian käsittely tuomioistuimessa keskeytettävä, kunnes lautakunnan suositus on annettu.

7 g §

Valvonta- ja palkkioriita-asiassa annettava ratkaisu on laadittava erilliseksi asiakirjaksi. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) asianosaisten nimet ja kantelijan nimi;
- 3) selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteluineen;
- 4) ratkaisun perustelut;
- 5) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 6) lopputulos; sekä
- 7) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty; jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisusiakirjaan on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Palkkioriita-asiassa annettavaan ratkaisuun on liitettävä ohjeet siitä, miten hakijan on toimitettava, jos hän haluaa saattaa palkkioriidan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

7 h §

Asianajajayhdistyksen valvonta- ja palkkioriita-asioista on pidettävä julkista päiväkirjaa, johon on merkittävä tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös ilmettävä asian käsittelyn vaihe. Julkiseen päiväkirjaan merkitään myös tieto siitä, onko asianajaja noudattanut valvontalautakunnan palkkioriita-asiassa antamaa suositusta.

Julkisesta päiväkirjasta poistetaan asiaa koskeva tieto:

- 1) erottamisesta ja seuraamusmaksusta kymmenen vuoden kuluttua;
- 2) varoituksesta kuuden vuoden kuluttua; ja
- 3) huomautuksesta ja siitä, että seuraamusta ei ole määrätty, kolmen vuoden kuluttua valvonta-asian ratkaisun antamisesta.

Palkkioriita-asiaa koskeva tieto poistetaan kolmen vuoden kuluttua suosituksen antamisesta.

Tietoa ei kuitenkaan poisteta, jos kyseisestä asianajajasta on päiväkirjassa sellainen seura-

musta tai palkkion alentamista tarkoittavaa suositusta koskeva uudempi tieto, jota ei 2 tai 3 momentin nojalla vielä voida poistaa.

7 i §

Valvonta- ja palkkioriita-asian ratkaisusta on laadittava julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) kysymyksessä olevan asianajajan ja palkkioriita-asiassa myös asianajajayhtiön nimi;
- 3) pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista;
- 4) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 5) lopputulos; sekä
- 6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty; jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisuselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos ja sen perustelut.

Asianajajayhdistyksen tulee pitää ratkaisuseloste yleisön saatavilla niin kauan kuin ratkaisua koskeva tieto on 7 h §:n mukaisesti merkittynä julkiseen päiväkirjaan.

7 j §

Asiakirjan, joka on toimitettu valvontalautakunnalle valvonta- tai palkkioriita-asian käsitte- lyä varten, sekä valvonta- ja palkkioriita-asian ratkaisun sisältävän asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään viranomaisen asiakirjasta, jollei asianajajan sallasapitovelvollisuudesta muuta johdu.

Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi, ennen kuin valvontalautakunnan ratkaisu on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

9 §

Asianajaja, joka menettää 3 §:ssä tarkoitetun valtion kansalaisuuden tai joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hal-

lituksen on poistettava hänet asianajajaluettelosta.

Jos EU-luetteloon merkitty asianajaja lakkaa olemasta asianajaja siinä jäsenvaltiossa, josta hän on peräisin, hänet poistetaan EU-luettelosta.

Jos asianajaja ei enää täytä 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja kelpoisuusvaatimuksia, on hallituksen erotettava hänet yhdistyksestä.

Jos asianajaja lakkaa harjoittamasta asianajan tointa tai jos hänellä 3 §:n 4 momentissa mainitusta syystä ei enää ole oikeutta olla asianajajana, on hänen pyydetävä eroa asianajajayhdistyksestä. Jollei hän pyydä eroa viipymättä, on hallituksen erotettava hänet yhdistyksen jäsenyydestä.

Ennen 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallituksen järjestämässä suullisessa käsittelyssä.

Asianajajayhdistyksen hallitus voi 4 momentissa säädetystä poiketen antaa eläkkeelle siirtymisen johdosta asianajotoiminnan harjoittamisen lopettavalle asianajajalle, joka välittömästi ennen eläkkeelle siirtymistään on harjoittanut asianajotoimintaa vähintään kymmenen vuotta, luvan jäädä asianajajayhdistyksen jäseneksi.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty, jota ei ole otettu EU-luetteloon taikka jolle on määrätty kurinpidollinen seuraamus tai joka on poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa asianajajayhdistyksen hallituksen ja valvontalautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen ja valvontalautakunnan päätöksistä.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puheval- lan menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen toimistoon. Asianajajayhdistyk-

sen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

Hovioikeuden on valitusasiaa käsiteltäessä varattava oikeuskanslerille, asianajajayhdistykselle ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta ja tarvittaessa esittää todistelua ja muuta selvitystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin valvonta- ja palkkiorii-

asioihin. Seuraamusten osalta tapahtuneisiin tekoihin tai laiminlyönteihin sovelletaan sitä lakia, joka johtaa asianajajan kannalta lievempään seuraamukseen.

Tämän lain voimaan tullessa kurinpitolautakunnan jäsenenä olevien toimikausi jatkuu sen määräajan loppuun, joksi heidät on valittu. Sen estämättä mitä 7 a §:n 1 momentissa säädetään, kolmatta asianajajakuntaan kuulumatonta valvontalautakunnan jäsentä ja varajäsentä ensimmäistä kertaa nimitettäessä heidän toimikautensa on yhden vuoden pituinen.

Toimenpiteisiin lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä jo ennen sen voimaantuloa.

Laki

valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion oikeusaputoimistoista 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun lain (258/2002) 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

6 §

Julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 7 ja 7 a—7 d §:ssä säädetään asianajajasta. Julkisen oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta val-

vonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällaisen muutoksenhaun käsittelyyn sovelletaan, mitä mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2004